

*En ma terra del Vallès
tres turons fan una serra,
quatre pins un bosc espès,
cinc quarteres massa terra.
Com el Vallès no hi ha res*

Pere Quart

PROJECTE DE L'INVENTARI DEL PATRIMONI CULTURAL IMMATERIAL DEL VALLÈS

1. El patrimoni cultural immaterial

Al llarg de la història, diferents organismes nacionals i internacionals han definit els conceptes de patrimoni i de cultura, amb l'objectiu de ser capaços d'identificar allò que té valor per a una comunitat i així dedicar-se per a preservar-ho. Actualment parlem de patrimoni immaterial, es considera així per la seva vinculació amb els usos socials.

- El 2002 té lloc *La Declaració d'Istanbul sobre el Patrimoni Cultural Immaterial, mirall de la diversitat cultural*
- El 2003 la UNESCO aprova la *Convenció per a la Salvaguarda del Patrimoni Cultural Immaterial*.
- Per donar compliment a la convenció s'aprova el 2011 el *Pla Nacional de Salvaguarda del Patrimoni Immaterial* de l'Institut del Patrimoni Cultural d'Espanya, que a Catalunya despleguen la Direcció general de Cultura Popular, Associacionisme i Acció Culturals i de la Direcció general d'Arxius, Biblioteques, Museus i Patrimoni, del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, així com l'Institut Ramon Muntaner.

QUÈ VOLEM DIR AMB PATRIMONI CULTURAL IMMATERIAL?

Són els usos, representacions, expressions, coneixements i tècniques -juntament amb els instruments, objectes, artefactes i espais culturals que els són inherents- que les comunitats, els grups i en alguns casos els individus reconeixin com a part integrant del seu patrimoni cultural.

Són tradicions o expressions vives que es transmeten de generació en generació i són recreades per les comunitats i grups infant-los un sentiment d'identitat i continuïtat i contribuint així a promoure el respecte de la diversitat cultural i la creativitat humana.

Members de l'Esbart Egarenc ballant el Ball de Plaça durant la celebració de la Festa Major, 5/7/1959. Procedència AMAT. Autor: Pere Fainé. Fons Pere Fainé.

Ball de gitanes a Sabadell. Esbart Sabadell Dansaire

2. L'inventari

L'inventari és l'eina per assegurar la identificació del patrimoni. Ens permet identificar i definir aquestes manifestacions culturals, que anomenarem element, amb unes dades bàsiques. La identificació és el primer pas per a la salvaguarda, tot i que s'emmarquen en un procés més ampli de recerca, sensibilització, transmissió i difusió del patrimoni cultural.

PRINCIPALS EXEMPLES A CATALUNYA

- [EL MONTSENY](#)
- [TERRES DE L'EBRE](#)
- [PENEDÈS](#)

Les aubades i les rondes de Nadal, al Baix Ebre i el Montsià

IDENTIFICACIÓ / LOCALITZACIÓ / DATACIÓ / DESCRIPCIÓ / SALVAGUARDA / RECURSOS ASSOCIATS / INFORMACIÓ TÈCNICA / INTERPRETACIÓ

[FITXA COMPLETA](#)

Identificació:

Imatge de presentació:

Nom propi de l'element:

Les aubades i les rondes de Nadal, al Baix Ebre i el Montsià

Grup i/o comunitat:

Antigament estava relacionat amb els fadrins de la comunitat quintos o quadrilles definides per l'àmbit laboral o educatiu per a la interpretació.

Idioma d'expressió / Variant dialectal:

Castellà
Tortosí

Breu descripció:

Les aubades són un cant que, tradicionalment de caràcter dolçaina, instruments de corda com guitarra i guitarró, era del municipi durant la nit i fins a la sortida del sol. Per Nadal, el 24, fins a Reis, a canvi d'unes estrenes de Nadal (acompanyats de vi o aiguardent.

Datació:

Periodicitat:

Anyal

Descripció de la data de realització / periodicitat:

Tot i que actualment no surten tots els dies, tradicionalment se sortia des de la vigília de Nadal fins al dia de Reis.

Descripció:

Descripció general:

Les aubades són un cant de caràcter improvisat amb ritme de 7/8 que, acompanyat de dolçaina i/o corda i percussions, com l'ampolla d'anís o la simbomba, es cantaven de nit fins a la sortida del sol. Tot i que autors com Joan Moreira les recullen sense definir-les en el marc temporal d'una celebració concreta i en la publicació a cura de Joan Vidal i Albert Aragonés *Quan jo pare no té pa* es parla de cançons que es reproduïen dins del marc fe de nuvis», en el cas que aquí hem registrat són festiu determinat: el Nadal, tal com diuen els 1 de Reis (5 de gener).

Les aubades es caracteritzaven per estar format tant per ser quintos (del mateix any) com per sense una organització definida prèviament, i rondaven pels carrers del poble anant de portar veïns dolços (paracots) amb vi, ratafia o alligui nit i fins a la sortida del sol. Les agrupacions no aquest model ja a finals del segle XX canvia, el cantants reconeguts, com Teixedor o Canaleiro cases dels rics o apoderats del poble.

Actualment es manté aquest model, definit a

Tema/Tipus de repertori:

Cançó de Nadal
Cançó satírica

Incipit literari:

Esta noche...

Minutatge:

2:28

Dedicació:

No existeix. Tot i emmarcar-se en el context de la celebració de Nadal, les aubades tenen un caràcter improvisat a la vegada que irònic i festiu. Aquest caràcter implica que podien interpretar-se, tal com es menciona, en contextos festius diversos.

Classificació:

Lliure

Modalitat / Sistema d'execució:

Cantada

Eines, infraestructures i objectes:

Violí

Guitarró

Culleres de boix

Simbomba

Canya badada

Clarinet

Formes organització social/Organitzacions formals o informals:

Actualment s'organitzen a partir de la rondalla com a formació musical; anteriorment, funcionaven per quadrilla o quintos.

Participants/Executants:

Músics: dins de la formació d'una rondalla. En aquest cas els músics de la rondalla són principalment d'instruments de corda i un vent. Com a corda hi ha guitarra, guitarra i violí. Com a vent el clarinet. Tot i que participa gent tocant instruments de percussió com les culleres de boix o el triangle, no formen part de la rondalla. Dins de la rondalla del camp de la percussió ens podem trobar principalment amb la pandèreta i les castanyetes.

Cantant: durant la interpretació hi ha una persona que és qui inicia la cançó, tant la improvisada com la que no. I la resta de participants l'acompanyen en les parts definides per la mateixa estructura musical, que canta tot el grup, principalment quan es repeteix el vers final.

Ús i funció/Context d'utilització:

Festiva

Lúdica

Salvaguarda:

Exemple d'un element de l'inventari de Terres de l'Ebre

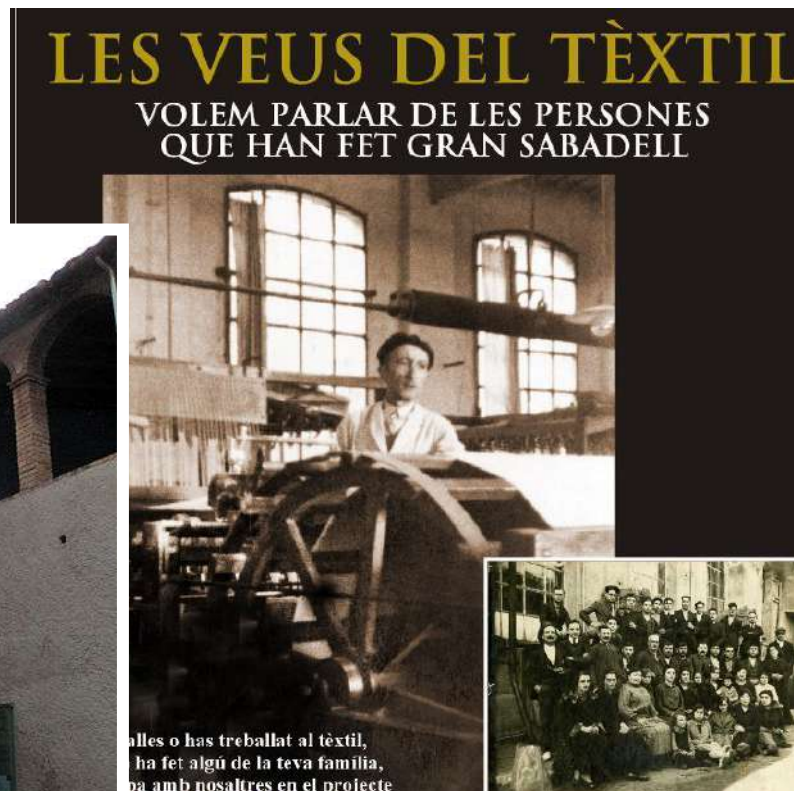
3. LA FUNDACIÓ

**Antoni Bosch i Cardellach (1758-1829),
historiador, metge i arxiver municipal.**

La Fundació Bosch i Cardellach és una entitat cultural sense ànim de lucre, creada l'any 1942 a Sabadell, (així probablement sigui la més antiga del Vallès) que té com a finalitat promoure els estudis locals i comarcals i constituir un lloc de trobada i debat per als estudiosos, tot dinamitzant l'intercanvi de coneixements.

Entre els nostres objectius i valors destaquem:

- preservar, dinamitzar i difondre la cultura local, abastir la ciutat d'un punt de trobada i intercanvi de coneixements,
- actuar i comparèixer públicament en qüestions ciutadanes d'interès cultural i social i
- generar línies de treball i debat sobre temes d'interès local i comarcal

...lles o has treballat al tèxtil,
...ha fet algú de la teva família,
...ba amb nosaltres en el projecte

[By Enfo - Treball propi, CC BY-SA 3.0](#)

La vinculació amb el PATRIMONI

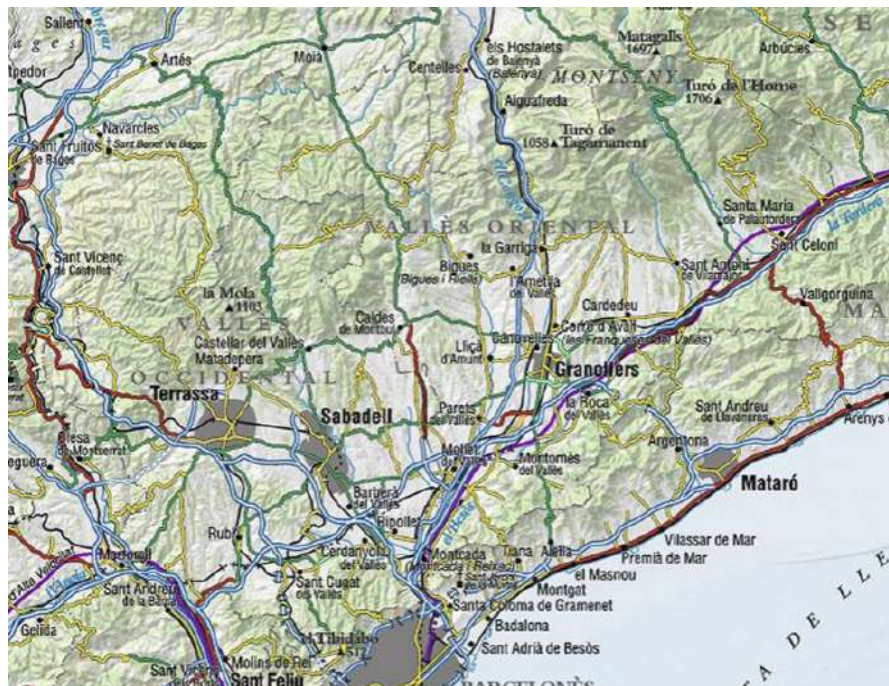
Des dels seus inicis, i gairebé ja abans de constituir-se oficialment, les primeres accions i grups de treball van dedicar-se a temes de patrimoni.

- Anys 40-50: moviment ciutadà per evitar l'enderrocament de la **Casa Duran**, que finalment es va declarar monument històric-artístic
- Exposició en record del Bosc de **Can Feu, patrimoni natural**
- Anys 70-80, participació en el debat del Pla Especial de Protecció del **Patrimoni Arquitectònic de la Ciutat**
- Des dels anys 70 treballa per la promoció d'un **Museu Tèxtil**
- Projectes de **memòria oral: Les veus del tèxtil**
- Conservació i salvaguarda de la **col·lecció d'imatgeria popular** de Pau Vila. Difusió de la col·lecció a través de l'exposició **Carregats de romanços!**
- Exposició sobre la festivitat de **l'Aplec de la Salut**
- I tot un llistat de ponències sobre oficis, dites, música, creences, tècniques...

4. La nostra comarca. El Vallès

El Vallès és una regió natural i històrica, situada a llevant de Catalunya, entre la serralada prelitoral al nord-oest i la litoral al sud-est; i, els rius Llobregat i Tordera al sud i nord respectivament.

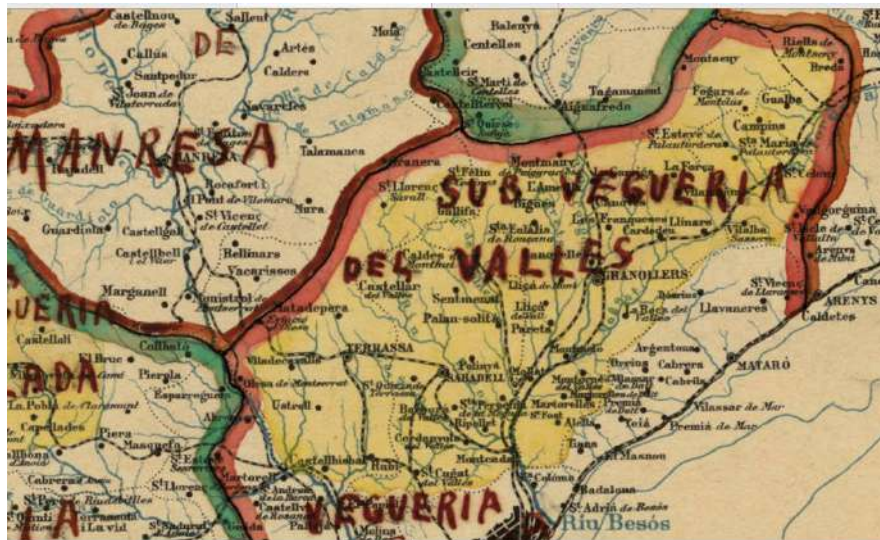

Actualment el Vallès Occidental compta amb una població de 900.661 habitants, amb 23 municipis, i amb una extensió de 583,1 Km quadrats. Al Vallès Oriental trobem 400.375 habitants, amb 39 municipis, i en una superfície de 735 km quadrats. Per tant, estaríem parlant d'una població conjunta de 1.301.036 habitants i d'una superfície de 1318,1 km quadrats.

El Vallès, fins a la creació dels partits judicials a l'any 1834, havia estat sempre una unitat territorial. Dins de la Vegueria de Barcelona, ja al segle XII, hi trobàvem la sotsvegueria del Vallès.

Recentment, durant la II República (1931-1939), Pau Vila va proposar la divisió de Catalunya en 38 comarques agrupades en 9 regions, la qual partia dels llocs on es celebrava «el mercat». L'any 1987 es va recuperar la divisió de 1936 feta per la Generalitat de Catalunya.

Els aspectes físics-geogràfics, humans i històrics d'ambdós vallesos ens portarien a plantejar una unitat d'estudi cultural. La distinció entre les dues comarques és més una qüestió formal.

Divisió de Catalunya en vegueries i sub-vegueries, segons la relació de Joseph Aparici Mercadel, 1708

5. El projecte de l'inventari del Vallès

5.1. OBJECTIU: promoure el coneixement del patrimoni cultural immaterial del Vallès per part de la ciutadania, i ajudar a apropar-lo i integrar-lo en la vida, usos i expressions de les persones, col·lectius i institucions públiques i privades perquè el puguin incorporar com a element del seu desenvolupament i d'aquesta manera contribuir a la seva salvaguarda.

Altres objectius

- Conèixer i identificar el patrimoni cultural immaterial de les dues comarques administratives
- Col·laborar en la construcció d'eines que ajudin a difondre el patrimoni identificat
- Contribuir a la col·laboració i enfortiment de la xarxa administrativa i territorial entre els dos Vallesos
- Aportar documentació i dades per a l'elaboració de noves propostes formatives entre la comunitat cultural i educativa
- Difondre de manera exhaustiva i posar en valor el coneixement assolit entre els col·lectius que participen habitualment en temes de patrimoni immaterial
- Fomentar el desenvolupament de plans culturals i socials per part de les administracions a través de les dades identitàries
- Aportar valor a la comarca del Vallès per a que entitats privades i públiques trobin trets identitàries comuns que permetin millorar la xarxa de col·laboracions

5.2. Les Categories

És una classificació que ajuda a definir i a explicar en què consisteix aquest patrimoni. La Convenció de la UNESCO en va establir unes, però no són tancades i aquí a Catalunya, la Direcció General de Cultura Popular, Associacionisme i Acció Cultural en proposa 7, que són les que nosaltres farem servir:

1. Activitats productives, processos i tècniques

Inclou els coneixements, tècniques, habilitats, usos i processos relacionats amb les activitats econòmiques i productives, i tots aquells altres aspectes relacionats a l'adaptació al medi, l'organització dels espais i significats del paisatge. També s'inclouen les activitats relacionades amb la producció, transformació i elaboració dels productes així com els sistemes d'intercanvi i/o donació.

2. Creences, festes, rituals i cerimònies

Creences i pràctiques relacionades amb el temps d'oci, la festa, la natura, el medi i la protecció de l'individu o de la comunitat, així com els rituals i cerimònies que fan referències al cicle de la vida i a altres esdeveniments que defineixen i reforcen la comunitat i l'individu.

3. Tradicions orals, particularitats lingüístiques i formes de comunicació

Expressions i tradicions orals, incloses les particularitats de la llengua i les variants dialectals. També hi trobem la literatura popular, els mites, les llegendes, les cançons, les dites, els acudits, les històries de vida i la memòria oral, així com les produccions sonores lligades a la comunicació col·lectiva.

4. Representacions, escenificacions, jocs i esports tradicionals

Representacions teatrals o artístiques - quan es tracta d'espectacles-, coreografies, danses, jocs i esports amb els seus instruments.

5. Manifestacions musicals i sonores

Composicions i expressions musicals, instrumental o de veu, així com els sons lligats a les activitats de la vida individual o col·lectiva de la comunitat

6. Salut, alimentació i gastronomia

Coneixements culinaris i dietes. Formes de conservació i elaboració d'aliments, així com els espais, temps i rituals associats a l'elaboració i consum dels mateixos. També els coneixements i les pràctiques relacionades amb la cura del cos i el tractament de malalties mitjançant l'ús de matèries primeres naturals.

7. Formes de sociabilitat col·lectiva i d'organització social.

Formes d'organització i normes de conducta col·lectiva que organitzen i regulen espais i temps de caràcter familiar, polític, econòmic, social, laboral, festiu o religiós

5.3. Calendari/fases (en funció disponibilitat econòmica es pot allargar en el temps)

2016

- Plantejament de l'Inventari del Patrimoni Cultural Immaterial al Vallès
- Avantprojecte d'aquest Inventari

2017

- Elaboració del pla de difusió del projecte
- Sol·licitud de subvencions i cerca de finançament per fer l'Inventari
- Recerca de fonts i documentació, buidatge d'informació i d'elements existents
- Estructurar fitxes per la recollida d'informació
- Inici de la Informatització del procés
- Definir pla de participació.
- Estructurar, organitzar i definir la participació dels diferents centres d'estudi

2018/2019

- Desenvolupament del pla de treball
- Treball de camp i recollida de dades
- Continuació del buidatge bibliogràfic i documental
- Difusió, avaluació i seguiment del projecte
- Validació de les fitxes

2020/21

- Validació dels resultats
- Difusió i avaluació del projecte i Informe final
- Selecció d'elements sostenibles i proposta d'actuació i aplicabilitat
- Presentació pública i difusió dels resultats i llur aplicació

A partir d'aquí seran les entitats, associacions, ciutadania i administracions les que podran fer ús de la informació de l'inventari de la manera que considerin més adient per a promoció, projectes, sensibilització i desenvolupament sostenible de la comarca.

5.3. Organigrama

L'organigrama inicial és el següent:

Òrgan director

És l'òrgan institucional

Es reuneix un cop l'any

Presidenta

Directora General de la Direcció General de Cultura Popular, Associacionisme i Acció Culturals i Presidenta de l'IRMU

- Cap de servei de la Direcció General de Cultura Popular, Associacionisme i Acció Culturals
- Director de la Fundació Bosch i Cardellach
- Diputat delegat de cultura de la Diputació de Barcelona
- Directora de l'Institut Ramon Muntaner
- President del Consell Comarcal del Vallès Occidental
- President del Consell Comarcal del Vallès Oriental
- Rectora de la Universitat Autònoma de Barcelona
- Director executiu del projecte

Òrgan gestor

És l'equip que ha de guiar tot el procés de realització de l'inventari; rep les propostes de la Comissió de seguiment i pren les decisions metodològiques, estratègiques i econòmiques.

Es reuneix aproximadament cada 3 mesos.

President

Director de la Fundació Bosch i Cardellach

- 1 representant de la DGCPAAC
- 1 representant de l'IRMU
- 1 representant del Centre d'estudis de Granollers
- Director/a executiu/va del projecte
- 2 representants de la Fundació, un d'ells membre de la Junta directiva

Comissió de seguiment i assessorament

Equip format per experts en temes de patrimoni que col·laboren en els processos d'identificació d'elements, així com donen suport en processos participatius en les diferents localitats.

Es reuneix més sovint que l'òrgan gestor, segons les necessitats.

President

Director/a executiu/va del projecte

- Coordinador/a del treball de camp
- Representants dels Centres d'estudis del Vallès
- Estudiosos/es del Patrimoni Immaterial (Universitats, entitats)
- Altres col·laboradors per temes específics

Director executiu

Coordinador del treball de camp

Equip de treball

Equip de suport tècnic

Participació ciutadana

Baixada del Pi de Matadepera.
Font: Ajuntament de Matadepera. Autor: Miquel Badia

Coordina i impulsa

Amb la col·laboració de

Centre d'Estudis de Granollers

Amb el suport de

Crèdits

Autor de foto de portada: Francesc Esteve i Soley

Autors de les fotografies:

Arxiu Cartogràfic de Catalunya

Esbart Sabadell Dansaire

Josep Alavedra Bosch

Pere Fainé

Miquel Badia

Patxi Ocio

Ernest Vilàs

Enfo

